

14 Mart kitlesel grevi ve sendikalar

Ali E. Bilgin

2007 sonu ve 2008 baharı uzun zamandır sessizliğe gömülmüş işçi sınıfının yeniden hareketlendiği bir dönemi ifade eder. İşçi sınıfı, 1995’den bu yana girdiği uzun sükûnetine son vermiş, kitlesel eylemlerin ilk adımlarını atmıştı. Tekel işçilerinin özelleştirmeye karşı kitlesel mücadelesi, Telekom emekçilerinin tarihlerindeki en büyük grevi mücadelenin genişleyeceğine işaret ediyordu. Sonra 14 Mart kitlesel grevi, işçi hareketinin ivmesini yükseltmişti.

Sosyal güvenlik sistemini temelinden değiştiren yasa tasarısına karşı, fabrika ve bölge düzeyindeki eylemler 14 Mart 2008’de Türk-İş’in öncülüğünde Emek Platformu’nun çağrısı ile ülke çapında iki saat süren “genel grev”le zirveye çıkmıştı. Grevin bazı sanayi merkezlerinde küçük çaplı mitinge dönüşmesi, sendikadan mahrum işçilerin birçok yerde greve katılması, işçilerin yönelen grevin sürmesine dair talepleri, eylemin işçi hareketini kısa sürede hızla, yükseltmesine dair potansiyelini ortaya koymuştu.

Gelgelelim, 14 Mart sabahı, muazzam geniş bir mücadele menziline ortaya koyan kitlesel grevin, hareketi yukarıya çekecek bir mayalanma için yeterli olmadığı, sanayi işçisi kitlesinin iki saatlik idari karara uymasıyla belli olmuştu. Sol grupların, Türk-İş dışındaki birçok sendikanın, meslek örgütlerinin düzenledikleri miting, “kitlesel” basın açıklaması, yürüyüş düzenlemeleri, hareketin ivmesini yükseltmek için yeterli olmamıştı. İşçi hareketi, yeniden fabrika, böl-

ge veya sektör düzeyindeki, birbirinden kopuk mücadele hattına geri çekilmişti. Türk-İş merkezi bürokrasisi, hükümetin yasayı geri çekme kararını, eylemin sona ermesi için iyi bir gerekçe olarak kullanmıştı ve bu hareketin ivmesinin düşmesinde çok etkili olmuştu.

Böylece, işçi sınıfı, 2007 yılında kuvvetli işaretleri (yüzeydeki görüntüleri) açığa çıkmış olan, 2008 baharında derinleşmeye başlayan kapitalizmin krizini yükselen bir mücadele eğrisi içinde karşılama imkânını yitirmiş oldu. Bu, artık tamamen bir zaman sorunu haline gelmiş bulunan ekonomik çöküşün sonuçlarını (maliyetlerini) işçi sınıfının 2001’de olduğu gibi kabul edeceği anlamına gelmiyor kuşkusuz. Ama sendika bürokrasinin tahakkümü altında, krize karşı taban örgütlenmelerinin yaratılmasının henüz maddi koşullarının var olmadığı anlaşılıyor.¹

Eylül-Ekim aylarında şiddetini artıran uluslar arası kapitalizmin krizinin, ideolojik ve politik veçheleriyle sistemin muazzam ölçüde sorgulanmasına yol açacağı muhakkak. Neo-liberalizm altında, işçi sınıfına yönelen saldırının biçim değiştirmesi kuvvetle muhtemel. Sınıfın uluslar arası ölçekte, cevap vermesinin imkânları eskiye göre hiç de dar değil. Türkiye işçi sınıfının siyasi örgütleri çok zayıf, birleşik mücadelesinin önünde ciddi engeller var. 14 Mart kitlesel grevinde gördüğümüz gibi sendikalar olmadan işçi hareketinin kısa sürede, organize olup mevzi mücadeleleri aşması, kitlesel birleşik mücadeleye yönelmesi güç görünüyor. Ama işçi hareketinin yükselmesinin önündeki başlıca engellerden biri de yine aynı sendikalar.

Kapitalizmin her krizi, sermayenin işçi sınıfına karşı saldırısı olmaksızın, yeni bir dengeye kavuşamaz; egemen sermaye sınıfı kendi koşullarını kabule zorlar. Ve bunun tersi de doğrudur, sınıfın kriz koşullarında (sendikal ve politik) örgütlenme düzeyi, kendine güveni, politik bilinci, mücadelenin yalnızca şiddetini değil, oluşacak yeni denge üzerinde çok etkili olur. Önümüzdeki dönemde de böyle olacaktır.²

Ama işçi hareketinin mücadelesi, devrim dönemleri hariç, savunma çizgisi- ni pek aşmaz. 1970’lerin krizine karşı Batı Avrupa işçi sınıfının mücadele çizgisi böyle olmuştur, Güney Kore 1997 krizinde ve Türkiye 1994, 2001 ekonomik çöküşlerinde de. Arjantin işçi sınıfı 2001 krizinde taleplerini belli ölçüde burjuvaziye kabul ettirmişti ama savunma çizgisi belirleyici idi. Kriz sürecinde sınıfın mücadelesinin genellikle savunma çizgisinde kalmasını, tarihsel bir eğilim olarak ele almaktan çok, sınıfın mücadele tecrübesi olarak dikkate almak daha doğru olur.

1 “Ekonomik Krize Karşı Sınıf Yığınağı Gerek” başlıklı yazısında Sungur Savran, sorunun âciliyetini şu şekilde ifade ediyor: “İşçi sınıfı ve emekçilerin en basit hak ve kazanımlarını korumaları dahi büyük mücadelelerin konusu haline gelecektir. (...) Bu koşullarda sendikal hareket içindeki sınıf mücadelecisi unsurların da sosyalist hareketin de ciddi bir yığınak yapmaya şimdiden başlaması kaçınılmaz bir görevdir”. *MaviDefter.org, intikal tarihi* “30 Eylül 2008.

2 DİP Girişimi “Ekonomik Krize Karşı Kampanya”da, savunma çizgisini aşan yeni talepler ortaya koyarak, krizde sınıfın öncülerine, doğru bir istikameti göstermiştir.

2008 krizi derinleşirken, egemen sermayenin endişeleri yoğunlaşıyor. Ama söylemlerinden, 2001 krizi dönemine nispetle daha güvenli olduğu anlaşılıyor. Bir yandan, tekil sermayeler, kendi çıkarlarını korumak için çaba harcarken (devleti bu çıkarları korumaya davet ederken ve zorlarken) diğer yandan işçi sınıfının tepkilerinin nötralize edilmesi gerektiğinin³ bilincindedir. Hiç kuşkusuz, 2008 kriz sürecinde egemen sermaye sözcülerinin 2001'e göre kendilerine daha fazla güveniyor olmalarının nedeni, yedi yıldır sınıf dengelerini büyük ölçüde lehlerine çevirebilmiş olmalarından kaynaklanıyor.

İşçi hareketinin örgütlenmesini ortadan kaldıramayacağı hafızasına kazınmış burjuvazi için, sendika bürokrasisinin burjuva devletine yakınlaşması çok önemli.⁴ 1997'de Refahiyol Hükümetinin devrilmesinde oluşturulan "sivil inisiyatif"te yer alan Türk-İş, 2001 krizi döneminde gösterdiği vatanperverlik⁵ ile sendika bürokrasisinin egemen sermaye ve devleti için ne kadar hayati role sahip olduğunu somut biçimde göstermişti. Tabii diğer konfederasyonların ve sendikaların çoğu da Türk-İş'ten aşağı kalmamıştı. Krizin, keskinleştireceği toplumsal muhalefet ortamında, işçi sınıfı, sendikal örgütlere ne kadar ihtiyaç duyuyorsa, egemen sermaye de sendika bürokrasisine o kadar muhtaç, dersek herhalde abartmış olmayız. Sendikalarda bürokrasinin hâkim rolü, 14 Mart kitle grevinde bir kez daha görüldü.

14 Mart Kitlesele Grevi

Yalnızca 1989-91 Bahar kitle grevlerinden, 1994 ve 2001 Türkiye krizlerinde işçi sınıfının mücadelesinden öğrenmiş değiliz, yakın dönemin en önemli işçi eylemlerinin cereyan ettiği Güney Kore 1997 ve Arjantin 2001 yılı krizlerinden de biliyoruz; yerel düzeyde cereyan eden mücadeleler ile işsizler veya kent yoksullarının örgütlenmesi, büyük işletmelerin sanayi işçilerinin daha doğrusu örgütlü sendikal hareketle buluşmadığında, birleşik kitlesele bir eyleminin vuku

3 Bir örnek. TİSK Başkanı şunları söylüyor: "... ülke olarak küresele krizin bu olumsuz etkilerini yaşamamamız, hatta krizi bir yatırım ve büyüme fırsatına dönüştürmemiz mümkün müdür? Bize göre, pekâlâ mümkündür. (...) Bizce bunlar arasında son bir yıldır bir türlü toplanamayan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in hemen toplantıya çağrılarak tüm sosyal tarafların ve paydaşların üzerinde mutabakata varacakları reçeteler, yol haritaları hazırlanması yoluna gidilmesi çok büyük önem taşımaktadır." Tuğrul Kutadgobilik, *TİSK İşveren Dergisi*, Eylül 2008.

4 2001 kriz sürecinde yaklaşık 400 bin işçinin toplu sözleşme görüşmelerinin uzlaşma ile sonuçlanmasını dönemin Bakanlarından Mehmet Keçeciler "Türk-İş'in gösterdiği vatanperverlik" olarak değerlendirmiştir. *Radikal*, 22 Mayıs 2001.

5 Türk-İş Merkez Bürokrasisinin Mustafa Kumlu önderliğindeki kanadının AKP'ye yakın olması bu bağın, zayıflamasını değil tam tersine bu parti dolayımı ile daha güçlü kurulmuş olduğunu gösterir.

bulması (inşa edilmesi) çok güç, hatta imkânsız görünüyor.⁶

Türkiye’de işçi sınıfının sendikalara rağmen, kitle eylemlerine yönelmemiş olması, birleşik bir mücadelenin inşa edilmesi sürecinde sendikal örgütlenmenin tayin edici rolünü sanıyorum ortaya koyuyor. Hiç kuşkusuz işçi sınıfının kitlesel mücadelesi, az gelişmiş bir ülkenin tarihsel boyutu sınırlı ve dar pratiği ile tanımlanamaz. Hele hele buradan yola çıkarak, teori düzeyine yükseltilecek kavramlaştırma yapılması ve ülkedeki sınıf mücadelesinin özgünlüğü gibi analizlerin yapılması pek doğru olmaz. Ama işçi sınıfı bilincinin sendikal mücadeleyle sınırlı olduğu, sosyalist hareket ile işçi hareketinin hala daha ayrı mecralarda aktığı, Devrimci Marksist fikirlerin sınıfa nüfuz etmediği, üstelik sosyalist hareketin büyük kısmının Stalinci ikâmeciliğin mekanik anlayışına hapsediği, sınıfın öz-örgütlenme deneyiminin hemen hiç olmadığı koşullarda, sendikaların (sendika bürokrasisinin değil) kitle eylemlerinde inisiyatif sahibi olması, en azından bu tür mücadelelerin çoğunun başlatıcısı olması, beklenen bir sonuç. Bu durum 14 Mart kitle mücadelesinde de görüldü, sendikaların grevdeki rolü belirleyici idi. Zaten fabrika düzeyindeki eylemlerde dahi işçi kitlesi arkasında sendikanın fiili desteğini görmek ister.

14 Mart Kitle Grevi iki saatlik bir süreyi içeriyordu, hayatı tam olarak durduramamıştı sınıfın tüm kesimleri katılmamıştı. Menziline ulaşamamıştı, kısmiydi ve savunma eylemi çizgisini aşamamıştı. Ama 14 Mart Genel Greviyle çalışanlar toplumsal hayata ağırlıklarını dolaysız olarak koydular, ülkenin en önemli toplumsal gücü olduklarını “dosta, düşmana” bir kez daha gösterdiler. Şu da var, Grev, çapı ve etkileri bakımından 1995’den bu yana işçi hareketinin en önemli kitlesel eylemi oldu.⁷

14 Mart Grevi, her gün devam eden ama fabrika sınırlarına hapsolan eylemleri, sadece aşmakla kalmayıp, çok daha kitlesel birleşik bir işçi mücade-

6 Kapitalizmin eşitsiz gelişimi sınıfın en geri, en ezilmiş, en dışlanmış kesimlerinin örgütlenmesini güçleştirir, hatta imkânsızlaştırır. İşyeri düzeyinde de vasıfsız işçilerin, geçici olarak çalışanların, kültürel düzeyleri düşük işçilerin örgütlenmesi çok güçtür. Bu kesimler işyerindeki genel örgütlenmenin basıncı altında sendikaya dâhil olurlar. Tuzla Tersane işçilerinin Limter-İş Sendikası önderliğindeki Haziran 2008 grevin başarısız olmasının en önemli nedeni de budur.

7 1995, aynı zamanda işçi hareketinin gerilemesinin başlangıç yılıdır. 1994’de başlayan reel ücretlerdeki gerileme devam etmiş, özelleştirme saldırısı ilerlemeler kaydetmiş, kamu sanayi işyerlerinde taşeron istihdamı yaygınlaşmıştır. Ancak güçler dengesi, işçi sınıfı aleyhine köklü biçimde değiştirilememiştir, bu 1999 yılında başarılacaktır. 1995 yılının bir başka özelliği 14 Mart kısmi grevine benzer bir kitlesel grevin, yani genel grevin kamu toplu sözleşmeleri sürecinde gevşek de olsa (Buna sendika bürokrasisi “işe gidip çalışmama” adını vermişti) uygulanmış olmasıdır. Ayrıca KESK önderliğinde, 17 Haziran 1995 sendika yasası talebiyle yapılan Kızılay-Ankara mitingi militan mahiyeti ile Türkiye İşçi sınıfı mücadelesinin en önemli eylemleri arasında yer alır. 1995 yılının bir başka özelliği, Türk-İş önderliğinde 15 Ekim’de, Ankara’da yapılan 250 bin işçinin katıldığı mitingin Koalisyon Hükümetini düşürmüş olmasıdır. Diğer yandan 1999 Sosyal Güvenlik-Ankara gösterisi ve 14 Nisan ile 1 Aralık 2001 gösterileri kitleselliği bakımından önemli olmakla birlikte, etkileri sınırlı olmuştur.

lesinin imkânlarını belirgin biçimde göstermiştir. İstisnasız bütün sendikaların (Konfederasyonların) destek vermesi, ülkenin bütün şehirlerinde uygulanma imkânı bulması, grev devam ederken ve sonrasında yapılan yürüyüş ve küçük çaplı mitinglerin kitleselleşme eğilimi, birleşik bir mücadelenin çok kısa sürede gerçekleşebileceğini ortaya koymuştur.

Sınıftan umudunu kesip, burjuva sosyalizminin güvenli sularına yelken açanlara, sınıfı ideolojik düzeyde arayıp “hani sınıf nerede” sorusunu sorup da bula-mayanlara ve nihayet müthiş karamsarlık içinde, sınıfın andaki ruh halini kendin-den menkul kavramlar icat ederek analiz edenlere somut bir cevap olmuştur 14 Mart. Güneş bulutlardan sıyrılmış, kuvvetli ışığını göndermiş, üşümekte olanları kısa bir süre ürpermiştir, ama ne yazık, çok kısa bir süre sonra tekrar bulutların arkasındaki yerine geçmiştir.

Katılım ne kadar? Tam olarak bilmiyoruz. Bu konuda sendikalardan veya devletin resmi kurumlarından tutarlı, inandırıcı bir açıklama da gelmedi. Ama greve dahil olan işyerleri ile yürüyüşlere, mitinglere ve basın açıklamalarına katılan işçi sayılarından yola çıkarak yapılacak bir hesaplama, yarım milyona yakın emekçinin greve katılmış olduğunu gösteriyor. Bu rakam, örgütlü işçi sınıfının en azından üçte ikisinin greve katılmadığını ortaya koyuyor. Grev katılım, bilhassa, haberleşme, demiryolu ulaşımı, devlet okulları, devlet hastanelerinde yüksekti. Günlük hayat çok kısa bir süre için özellikle demiryolu ulaşımı, okullar, devlet hastanelerinin bir kısmında aksadı. Hükümetin grevin sonuçlarını görüp, sendikaları görüşmeye davet etmesi grevin etkili olduğunun bir başka önemli göstergesiydi.

Grevin en önemli özelliklerinden birisinin, Türkiye’de örgütlü sendikaların istisnasız tümünün destek verdiği ilk kitlesel mücadele olması ve 1994 yılından sonra ilk kez kamu çalışanları (memurlar) ile sanayi ve hizmet sektörü sendikalarının tümünün birlikte bir grevi tasarlamaları ve bu tasarının hayata geçirilmesi (resmi destekle katılım arasındaki açığı büyük olsa da) olduğunu da belirtmek gerekir. 1994’den sonra ilk kez sanayi sektörü ve kamu çalışanları (memurlar) kitlesel olarak birlikte, süre olarak çok kısa ve işçi sayısı muazzam ölçüde kalabalık olmasa da birlikte grev yaptılar.⁸ Bu pratiğin, işçi sınıfının bağımsız siyasetini temel alan Devrimci Marksistler için, kitle içinde **sendikal birlik ve ortak eylem zarureti**ni anlatmayı çok daha kolaylaştırdığını söylemeliyim. En azından, kitle içinde bu yönde yaratıcı bir sloganın yalnızca oluşmasının değil, benimsenmesinin imkânları genişlemiştir.

Sendika bürokrasisi tarafından ilân edilen talepler sosyal güvenlik alanıyla sınırlıydı. Fakat greve işçilerin coşkuyla destek vermesi, Türkiye’nin bütün

8 20 Temmuz 1994 Kitlesel Grevi, sanayi işçileri ve KESK önderliğinde kamu çalışanlarının (memurların) ilk birleşik mücadele özelliğini taşır. Ama 14 Mart Kitlesel Grevine, KESK dışındaki sağcı kamu çalışanları sendikaları da “Emek Platformu” zemininde de olsa destek vermiştir.

şehirlerinde sınıfın farklı kesimlerini bir araya getirmesi, kitlesel mitinglerle desteklenmesi, sınırlı taleplerin aşılacağını, çok kısa sürede genel talepleri içeren sloganların haykırılacağına işaret ediyordu. Bürokrasi sosyal güvenlikle, özelleştirmeler, çalışma koşulları, esneklik vb sorunlar arasında bağ kurulmasını istemiyordu, zaten grevin iki saatle sınırlanmasının başlıca nedenlerinden birisi de budur. Sanayi işçileri iki saat sonra fabrikadan, şehir merkezine yürüyüş düzenlemeyi dahi tartışmadan makinelerin başına dönünce, birleşik mücadelenin imkânları iyice daralmış oldu.

1999'dan bu yana, sosyal güvenliğe dair bu ikinci önemli yasal düzenlemeydi ve iki farklı işçi kuşağı yasanın alıp götürdüğü kazanımlarda tam olarak uyumuş sayılamazlardı. Emekliliği yaklaştırmış, bahar 89 eylemlerini yaşamış eski kuşak yasadaki çok fazla etkilenmiyordu, yeni kuşak için ise sendika fabrika temsilcilerinin asla yerine getiremeyeceği hafızaya ulaşma sorunu vardı. İşçilerin genelleşemeyen taleplerinin, bürokrasi tarafından kolayca massedilmiş olmasının maddi nedenlerinden birisinin bu olduğunu söylemek gerekir.

Her mücadelenin, bürokrasi için aynı zamanda sermaye ve devleti ile **yeniden-temas kurmanın** verimli bir aracı olarak kullanılması (görülmesi) bu grevde de gözlenmiştir. Sendika bürokrasisi, bilhassa Türk-İş Merkezi bürokrasisi için yasa tasarısında küçük bir makyajın yapılacağına dair söz verilmesinin yeterli olacağı, açıklamalarından anlaşılıyordu. Nitekim hükümetin daha grevin yapıldığı akşam, tasarımı geri çektiğini ve taraflarla yeniden görüşeceğini açıklaması, bilhassa Türk-İş bürokrasisi için grevin amacına ulaşması olarak ifade edilmiştir.

Sendikalarda Bölünme

14 Mart Genel Grevi, sendikaların (ve konfederasyonların) kitle mücadelesinin basıncı altında ayrışabileceğini de ortaya koydu. Sınıf aşağıda kitlesel mücadeleye yönelirken, yukarıda sendikalar arasında ayrışma veya bölünmenin açığa çıkması, hiç kuşkusuz sınıfın farklı kesimlerinin çıkarlarının çatışmasından doğmuyor. Tam tersine, kitlesel mücadele birleşik bir yönelime girdiğinde, sendikal farklılıkların nesnel olmayan, (yani sınıfın ortak çıkarlarıyla uyumlayan) yanlarının bütün çıplaklığıyla açığa çıkmasından kaynaklanıyor. 14 Mart kitlesel grevinde de sendikalar ve konfederasyonlar arasında gözlenen ayrışmanın (nihai sonuçlarına ulaşmasa, çelişkiler bütün çıplaklığıyla açığı çıkmassa da) bölünmenin gerçek nedeni budur.

Emek platformunun bir kesimi, 14 Mart kitle grevinin, sosyal güvenlik sorununda işçi talepleri tümüyle yerine getirilene kadar, mücadeleye devam etmesini istiyordu. Tabii ki sendikadaki politik gruplara angaje şubelerin ve temsilcilerin baskısıyla. Sol gruplar, meslek odaları da bu yönde çabalıyorlardı. Bazı sendikalar bilhassa KESK ve DİSK grevle mücadeleyi kitlesel basın açıklamaları, hat-

ta mitinglerle devam ettirdiler.⁹ Bütün bunlar, işçi sınıfının mücadeleye istekli olduğunu ortaya koyuyordu, hatta kitlesel özellik taşıyan gösterilerde atılan sloganlar, işçilerin diğer sorunlara dair talepleri seslendirdiklerini de gösteriyordu. Gelgelelim, Türk-İş'te örgütlü işçi sınıfının ana gövdesinin işbaşına dönmesiyle kitle mücadelesi aslında sona ermişti, küçük çaplı mitingler 14 Mart grevinin gölgesinde kalıyordu.

Türk-İş merkez bürokrasisi yasa tasarısında emeklilik hakkı için önerilen prim gün sayısının 7000'e düşürülmesiyle grevin amacına ulaşmış olduğunu kabul etmişti. Ama muhtemel ki tabandan gelen baskılar karşısında,¹⁰ merkezdeki kimi bürokratlar işçileri Meclis'in önünde toplanmaya dahi umutsuzca çağırabildiler.¹¹ Merkez bürokrasisi bu çağrıyla yetinirken, yıllardır merkez bürokrasisinin uzlaşmacı tutumunu, meydanlarda, grevlerde aşma deneyimine sahip işçilerin örgütlü olduğu Türk-İş'e dahil sendikaların bir kısmı, kuşkusuz yine tabandan gelen basınç sonucu KESK ve DİSK önderliğinde sürdürülen gösterilere destek verdi. Türk-İş'in 6 Nisan Kadıköy mitingine destek vermemesi Türk-İş içindeki bölünmeyi derinleştirdi. İstanbul ve Ankara başta olmak üzere, sanayi bölgelerindeki şube platformlarının ana gövdesini oluşturan on sendika¹² 6 Nisan'da yayınladıkları deklarasyonla Türk-İş merkezini eleştirdiler ve Kadıköy mitingine katılacaklarını açıkladılar.

Bu durum, Emek Platformundaki bölünmeyi derinleştirerek, platformu fiilen

9 Grevden bir gün önce, İstanbul Taksim'de düzenlenen gösteriye 10 bin kişi, Grevden hemen sonra Saraçhane'deki mitinge 20 bin işçi, Bursa'da Emek platformu mitingine 5 bin işçi katıldı. (*Evensel*, 15 Mart 2008) Ankara'da grev sürerken ve grevden sonra düzenlenen gösterilere (basından ve sendikalardan derlediğimiz bilgilere göre) 30 ila 40 bin civarında işçi katıldı. İzmir Konak Meydanı'nda düzenlenen DİSK Genel Başkanının konuşma yaptığı gösteriye ise 20 binin üzerinde işçinin katıldığı anlaşılıyor. (Basın ve sendikalar üzerinden yaptığımız derleme)

10 Örneğin Ankara ve İstanbul Şubeler Platformu, işçiler lehine sonuç alınıncaya kadar Emek Platformunun mücadeleye devam etmesini istiyordu. Her iki Platform, 1 Nisan ve 6 Nisan Kitle gösterilerine de örgütlü destek verdiler.

11 Bunlardan biri, Belediye-İş Başkanı Nihat Yurdakul, Emek Platformunun mücadeleye devam etme isteğindeki diğer bileşenleri daha 1 Nisan ve 6 Nisan gösterilerini organize etmeden, "bol keseden" bir çağrı yaparak işçileri Ankara'ya Meclis'in önünde toplanmaya istedi. Bu çağrı 1989-91 kitle gösterilerinden sonra kalıp hale gelen tipik davranışa uyuyordu; yani "bol keseden" çağrı yapmak ama buna karşılık hiçbir taahhütte bulunmamak, kitlesel gösteriler için sendikalı işçileri örgütlememek.

12 Ağaç-İş, Basın-İş, Deri-İş, T.Denizciler, Hava-İş, Kristal-İş, Liman-İş, Petrol-İş, Tez Koop-İş ve TÜMTİS sendikaları. Deklarasyonda, Emek Platformu göreve çağrıldı: "Emek Platformu tüm bileşenleri ile ivedilikle toplanarak yeni aşamada alınması gereken kararları almalı ve harekete geçmelidir. Türk-İş Konfederasyonuna bağlı biz aşağıda isimleri bulunan sendikalar, bu konuda yeniden bir değerlendirme yapılarak vakit geçirmeden ortak karar alınmasını talep ediyor, ortak karar alınmaması halinde Emek Platformu bileşenlerince 6 Nisan 2008 günü Kadıköy'de yapılması planlanan mitinge yığinsal olarak katılacağımızı duyuruyoruz." *Evensel* 7 Nisan 2008.

işlevsiz kıldı. 1 Nisan kitle gösterileri¹³ ve 6 Nisan İstanbul-Kadıköy mitingine¹⁴ Türk-İş merkez bürokrasisi ve Hak-İş ile Emek Platformunun sağcı diğer konfederasyonları, katılmama kararı almıştı. Bölünme, 1 Mayıs hazırlık sürecinde derinleşerek devam etti.¹⁵ Tam da bu koşullarda işçi sınıfının kreş ve sosyal tesis hakkı ve sakat işçi (özürlü) istihdamına ilişkin bir dizi yasal kazanımını budayan düzenleme 15 Mayıs tarihinde sessiz sedasız Meclis'ten geçebildi.

Deklarasyon, Türk-İş içindeki uzlaşmacı eğilimi baskın olan sendikalarla nispeten daha mücadeleci sendikaların ayrışması gibi bir anlama da geliyordu. Bu ayrışma, farklı bir odak oluşturmanın maddi tohumlarını (özel sektörde örgütlü olma, üye ücretlerinin Türk-İş ortalamasından belirgin biçimde düşük olması, sendikal baraj sorunu vs.) taşıyor hiç şüphesiz. Ama önümüzdeki dönemde bu ayrışmanın kendisini diyalektik olarak aşması, yani yeni bir sendikal odak olma ihtimali yine nesnel koşullardan dolayı güç gözüküyor. Ayrışma daha çok merkeze yönelik eleştiri yapma, hatta ayrı tutum alma biçiminde Türk-İş geleneğine çok uygun bir tavır olarak değerlendirilmeli. Çünkü deklarasyoncu sendika yöneticileri, mücadelenin devam edeceğine dair hiçbir taahhüde girmediler ve ayrı bir odak oluşturmayı ima dahi etmediler. En önemlisi de sınıfın nesnel durumunun buna uygun olmaması. Sendikal örgütlenme genişlemediği, tam tersine daraldığı için deklarasyoncu sendikalar ve bunun bürokrasisi Türk-İş merkezinin vesayetine ve uzlaşmacı çizgisine eskiye göre çok daha muhtaç durumda. Bu nedenle, ayrışmalar, tabandan yükselen mücadele yükselmediği ve yığınsal bir sendikal örgütlenme buna eşlik etmediği sürece nihai sonuçlarına varamaz.

Aşağıdaki bölümlerde Türkiye'de genel grev olgusunu ve 14 Mart'a benzer

13 28 Martta DİSK, KESK, TMMOB, TTB ve Türk Diş Hekimleri Birliği'nin, 1 Nisan günü iş bırakarak alanlara çıkma çağırısı. Bu çağırıda Türk-İş'e bağlı kimi sendika merkezleri ile yerel platformlar da olumlu yanıt verdi. Türk-İş'e üye sendikalar, merkezi bir grev örgütlenmesine niyetli görünmüyorlardı. Tabandan, bilhassa Ankara Şubeler Platformuna dâhil sanayi işçilerden gelen destek sınırlıydı. Kızılay'daki gösteri kitlesel bir boyuttan çok uzaktı ve Meclis'in kapılarından birine dayanan sınırlı sayıdaki işçi, polis barikatını aşamadı. Böylece sendikacıların tasarıya engel olacağı biçimindeki demeçleri, temenni olmaktan öteye gidemedi. Grevin etkisi 14 Mart'la kıyaslanamayacak ölçüde düşüktü. İşyerleri önünde basın açıklamaları, kısmi mitingler bu eylemin temel özelliğiydi.

14 KESK, DİSK, Türk-İş'e dahil on bir sendikanın yanı sıra bir çok kitle örgütünün organize ettiği ve sol siyasi grupların aktif biçimde desteklediği Kadıköy-İstanbul 6 Nisan kitle gösterisi, elli bine ulaşan kitleselliği, sloganları ve coşkusu ile denizdeki bir fırtınanın kıyıya vuran son şiddetli dalgası gibi, 14 Mart greviyle zirveye ulaşan işçi hareketi sürecinin son atılımı oldu.

15 Türk-İş'in (diğer konfederasyonlarla birlikte) 1 Mayıs 2008 gösterilerinin Taksim'de düzenlenmesine yönelik (başkanlar Kurulu ve Yönetim Kurulu) merkezi kararını, Genel Başkanı Mustafa Kumlu'nun (ve Mustafa Türkel dışındaki yöneticilerin) fiilen sabote etmesi ve sağ eğilimli yönetime sahip sendikalarının birçoğunun dahi Mustafa Kumlu'nun ihanetine destek vermemekle, Taksim kararını desteklemeleri, 14 Mart Grevindeki bölünmeyi derileştirmiştir. Diğer yandan, bu süreçte, Taksim'de ısrar eden Türk-İş'e üye (çoğu deklarasyoncu) sendikaların, 1 Mayıs için kitleleri seferber edecek hazırlık yapmamış oldukları da görülmüş oldu.

mücadeleleri kısaca ele alacağız. Bu 14 Mart kitlesel mücadelesini, bir Grev olarak yerli yerine oturtmak ve geçmişten geleceğe bir bağın kurulması için zaruri gözüküyor.

Türkiye’de Grev Kavramı

Türkiye’de ne sosyalist grupların yayınlarında, ne sendika literatüründe ve ne de akademik “sosyal politika” veya “çalışma ilişkileri” alanında, Grev anlamına gelen mücadelelerin büyük kısmı, bu şekilde tanımlanmaz. Sendika yönetimlerinin çoğu için grev, yasal toplu sözleşme sürecinde uzlaşmazlık oluştuğunda, hukuki formalitenin bir aşaması olarak zorunlu olarak gündeme gelen bir uygulama olarak kabul görür. Yasal çerçevenin dışındaki grevler, “iş bırakma”, “çalışmama” “üretimi durdurma” vb gibi sözcüklerle ifade edilir. Nitekim 14 Mart kitle Grevini de Türk-İş ve Emek Platformu “**İki saatlik çalışmama hakkı**”nı kullanma olarak ilan etti.¹⁶ Bu tür yarım hatta çeyrek grev kararlarının dünyada örnekleri var mı doğrusu bilmiyorum, araştırmak ilginç olurdu. Bürokratin “çalışmama hakkı” ifadesini keşfetmesi de ilginç. Bu ifadenin Paul Lafargue’nün “Tembellik hakkı”nı çağrıştıran bir tınısı var, ama icat edilme nedeni hukuki. Mevcut grev ve toplu sözleşme kanununda ve iş kanununda greve ilişkin tahdit edici hükümler bulunması, sendikacıları böyle “orijinal” arayışlara yöneltiyor!¹⁷

Bürokrasi sermaye sınıfını var eden, kapitalist sistemin hareketinin yasalarını da içgüdüyle hisseder. Örneğin üretim durdurulduğunda veya aksatıldığında sermayenin ve devletin canı yakılmış gibi gösterdiği tepkiyi, bürokrat da kuşkusuz ruhunda duymaktadır, adı ne olursa olsun fabrikanın temel düzeninin bozulmasına bütün enerjisiyle karşı koymasının ana nedeni budur.

Sendika bürokrasisinin, işçi hareketine mal olmuş tarihsel kavramları, kullanmamasının yahut bu kavramların sendikalara mal olmamasının ideolojik, politik, tarihsel bir dizi nedeni var. Hiç şüphesiz, bunun Türkiye’deki en önemli nesnel sebebi, işçi sınıfı mücadelesinin sendikal bilinci aşamaması ve böylece sendikaların devlet güdümündeki tarihsel konumunun şiddetli biçimde alt üst edilememesidir. Sendikaların devlet güdümünde kurulmuş olmasının, daha başlangıçta *grev gibi tehlikeli bir kavramın* sınırlarının çok iyi belirlenip

16 Bir gazetecinin, “Uyarı amaçlı eylemin süresinin iki saat olmasının son kararları olup olmadığını” sorması üzerine “Sonuç bildirisine yazdığımıza göre herhalde son kararımız. Bir saat mi olsun, yarım gün mü olsun, bir gün mü olsun diye herkes fikrini söyledi. Neticede iki saat oldu” dedi. Türk-İş Başkanı Mustafa Kumlu’nun açıklaması, *Radikal Gazetesi*, 11 Mart 2008.

17 12 Eylül Askeri Diktatörlüğünden sonra, yeniden Toplu sözleşme düzenine izin verildiği 1984’den itibaren sendika bürokrasisi “Bu yasalarla grev yapılmaz” tekerlemesini diline dolamıştı. Üç yıl geçmeden bu engelleyici yasalarla grev yapılabileceğini bizatihi tabandaki işçiler göstermişti. 1989-91 kitlesel grevleri yasaların engelleyiciliğini fiilen söküp atmıştı. Sanayi işçisinin örgütlü olduğu sendikalar 1993’ten beri hızla üye kaybederken bu kez de “bu yasalarla örgütlenme yapılmaz” tekerlemesine sarıldılar.

yalnızca iki yılda bir toplu sözleşme sürecinde işe yarayacak bir hukuki dar zemine hapsolması, onu politik anlamlardan, hatta tınılardan da muhafaza etmek için zorunlu görülmüştü.

Sola gelince, o, grevlerin mücadeledeki rolünü değerlendirememiştir. Stalinci solun reformist kanadı için kitlesel grevler, burjuva devletiyle uzlaşmanın (ve böylece “toplumsal ilerlemeye katkı yapıyor olmanın) önemli bir aracı olarak kullanılmıştır. İşçi sınıfı hareketini, politikasının temel unsurlarından biri olarak gören Stalinci solun bir diğer kesiminde ise grevler ikameci politik anlayış ekseninde değerlendirilir. Grevi kimin başlattığı ve yönettiği temel sorunlardan birisi olarak ele alınır.

Gelgelelim kitle grevleri, kuşkusuz mücadelenin kapsamına, taleplerine, kapitalist üretimi felç etme boyutuna bağlı olarak yalnızca işçileri, sendikacıları, burjuvazi değil reformist ve Stalinci solu da eğitir. Lenin Rusya’daki gerici döneminde (1905 devrimi yenilgisi sonrası dönem) Burjuva gelişmenin dikkate değer bir hızda ilerlediğini,

*Sınıfların üstünde ve dışında bulunmanın ve kapitalizmden kaçınmanın imkânlarına dair illüzyonların un ufak olduğunu, sınıf mücadelesi[nin] daha belirgin olduğu kadar, daha yeni bir biçimde doğrulandı[ğın]*¹⁸

belirtir. Türkiye’de de benzer bir gelişmenin, 1980 sonrasında olduğunu söylemek abartı olmaz. Bu gelişme, toplumsal muhalefetin en önemli öğelerinden birisi olan küçük burjuvazinin geri çekilmesini de getirdi. İşçi sınıfına merkezi rol veremeyen Stalinci sol gruplar, “çalışma yapacakları” kitle olarak işçi sınıfını çok somut bir gerçeklik olarak gördüler. Günümüze geldiğimizde sınıftan uzak hemen bütün Stalinci grupların, çok ufalmış olsalar da sınıf gerçeğine şu veya bu şekilde karşı gelemediklerini, bu nedenle de sendikaların eylemlerine kayıtsız kalamadıklarını görüyoruz. Bu nedenle 14 Mart grevini önemsediklerini söylemek mümkün. Fakat işçi sınıfını, Stalinci perspektifle ele alarak, kitle grevlerinin diyalektiğini kavramak imkânsızdır. Ufukları çoğu kez fabrika¹⁹ ve sendika yönetimleriyle sınırlanmıştır. İkameci anlayışları, tabandaki işçinin kitlesel eylemlerle dönüşebileceğini kabul etmez.

Geriye işçi sınıfı tarihine ilişkin “eser” verenler kalıyor. Türkiye işçi sınıfı mücadelesine (tarihine) ilişkin eserlerin, “monografik” olsa bile çok az olması, bunların önemini artırıyor kuşkusuz, işçi sınıfı hafızasına dair “resmi” belgeleri oluşturuyor olsalar da. Gelgelelim, bu eserlerin hemen çoğunda grevlere, yine grev adı verilmez ve böylece özüne uygun değerlendirilmesi mümkün olmadığı anlaşılır. İşçi ve Sendika Hareketi yazarlarından Alparslan Işıklı’dan Kemal

18 Lenin, *Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı*, www.marxist.org, İntikal Tarihi 1 Ekim 2008.

19 Üstelik Stalinci sol’un belli bir kesimi için bu fabrika, Düzenleme Okulu’nun tarif ettiği fabrikadır ve şimdi “Fordist birikim rejimi”nden vazgeçildiği, üretim süreci “parçalanmış” olduğu için örgütlenmeye uygun halde değildir artık. Bu nedenle de sendikaların örgütlenme konusundaki özürücü tavırlarının büyük ölçüde yanında yer alırlar.

Sülker'e kadar²⁰ olguların, kendi adlarıyla tanımlanamaması burjuva ideolojisinin etkisi olarak görülebilir mi? Galiba ama başka etkenler de var.²¹

Aynı kaderi, **kitle grevleri** de paylaşır. Şalterlerin çok sayıda fabrikada aynı anda indirildiği, işçilerin kitlesel düzeyde katıldığı eylemler de ne sendika bürokrasisi ne resmi işçi tarihi yazıcıları ne de Stalinci sol tarafından genel grev olarak tanımlanmaz. Örneğin Türkiye tarihinin en önemli fiili genel grevlerinden birisi olan (aynı zamanda en büyük kitlesel işçi gösterisi) DİSK eski Genel Başkanlarından Kemal Türkler'in cenazesindeki kitlesel gösteri, hala sendikaların ve Stalinci sol grupların hafızasında ve resmi işçi tarihi literatüründe cenaze töreni olarak tanımlanır. Halbuki cenaze törenine katılmak üzere DİSK'e üye işçilerin büyük kısmı, hatta Türk-İş'te örgütlü işçiler, fabrikalardan kitlesel halde Aksaray ve Zeytinburnu'na doğru yürüyüşe geçmişlerdi. Önemli sayıda işçi de fabrikalara uğramadan cenaze alanına hareket etmişti. İstanbul dışındaki sanayi merkezlerinden de kitlesel düzeyde işçi katılımı vardı cenazeye. 23 Temmuz 1980 tarihindeki **cenaze töreni görünümündeki kitle grevi**²² yalnızca Türkiye işçi sınıfının en kitlesel grevi değil, aynı zamanda, 12 Eylül Darbesi'nden önceki en önemli işçi eylemiydi.

Sendika bürokrasinin temel niteliğinin, yani bir yandan tabandan gelen baskıları yatıştırmak üzere kitle mücadelelerine kapıyı açmak, ama aynı zamanda mücadeleyi kontrol altında tutmak olduğu 14 Mart kısmi grevinde bir kez daha görüldü. Bilhassa Türk-İş bürokrasisi, şu veya bu nedenle Genel Grevin nihai sonuçlarına ulaşmaması için azami çabayı "işbilir" biçimde harcamıştır.

Türk-İş, Genel Grevi **dar bir zamanla sınırlandırma** biçimindeki eylem türünün pratikteki öncüsü olma gibi bir başarıya da sahip. Bu tür ilk genel grev,

20 İşçi Tarihi yazarlarından, sadece M. Şehmus Güzel, Grev kavramını yasal sınırların dışında ele alır. 15-16 Haziran'ı da bir Genel Grev olarak değerlendirir.

21 Verimli bir sendika yazıcısı olan, sendikal harekete dair hemen her konuda hatta Kıbrıs sorunu ve Heybeliada Ruhban okulu sorunu ile işçi hareketi bağlantısına dair bile kalem oynatan Yıldırım Koç için de grevler, olay veya eylem'den başka bir şey değildir. Örneğin "eserlerinde" Türkiye'nin en önemli kitle grevini "15-16 Haziran Olayları" olarak niteler. İlginçtir, bugünkü "Atatürkçü", şoven-milliyetçi yaklaşımı benimsemeyen, yazmış olduğu ve Kemalizmi eleştirdiği 1979 tarihli "Türkiye'de Sınıf Mücadelesinin Gelişimi" adlı kitapta bile 15-16 Haziran Grevi'ni "15-16 Haziran Olayları" olarak tanımlamıştır. Açık biçimde milliyetçiliği benimsediği yıllarda yeniden yazdığı "Türkiye'de İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi" adlı kitapta da olay nitelmesini tekrarlamıştır. Olmak kelimesinden türetilen "Olay" (eski Türkçe vak'a, hadise) kelimesinin, olgu, gibi anlamları da var. Ancak, bugünkü Türkçede "nötr" bir yönden ziyade olumsuzluk anlatan bir yöne sahip. Hukuk dilinde ve burjuva basınında da daha çok bu yönüyle kullanılır. Ayrıca burjuva basını ve tarihçilerinin de 15-16 Haziran kitlesel grevini nitелеmek için olay sözcüğünü tercih ettiğini belirtelim.

22 Rosa Luxemburg, Rus Devrimi sürecinde kitle grevlerinin önemine işaret ettiği makalesinde, "Polonya ve Rusya'daki kitle grevleri örneklerini sayarken, "1 Mayıs bayramı genel grevi, cenaze töreni biçimindeki kitlesel grev, katliam yıldönümlerini protesto için genel grev" nitelmelemlerini yapar. R. Luxemburg, *Kitle Grevi Parti ve Sendikalar*, Z. Yayınevi, İstanbul, 1990, s.44.

Türk-İş Genel merkezine bomba atılması üzerine, 31 Aralık 1970’de, iki saatlik “iş bırakma” ile yapıldı.²³ Türk-İş daha sonra, 16 Haziran 1975’de süresi bu kez 8 saatle ve şehir olarak da İzmir’le sınırlı, bir başka kitlesel grev tertip etti.²⁴ 1980 öncesinde Stalinci solun önemli bir kesimi tarafından “sınıf ve kitle sendikacılığının” merkezi olarak görülen DİSK’in düzenlediği iki saatlik kitle grevleri de var.²⁵

“Saatle sınırlı” olamayan ama çok gevşek biçimde gerçekleşen, adeta katılım ve destek kararı fabrika temsilciliğine ve sendika şubelerine bırakılan iki kitlesel grevden de söz etmeliyiz. 3 Ocak 1991 kitlesel grevi ve ilk kez kamu çalışanları ile sanayi işçilerinin birlikte kitlesel eylemine sahne olan 20 Temmuz 1994 kitlesel grevi.²⁶ İkisinde de Türk-İş bürokrasisi Genel Grev sözü o kadar tehlikeli ki görülüyordu ki buna “genel eylem” adını vermişti.

İşçi sınıfı ve sendikal hareketin kısa tarihi gösteriyor ki, Türk-İş ve DİSK ne çare, tam bir günü içeren genel greve teşebbüs edememiştir. İşçilerin bir yevmiyesi aidat olarak sendikalara aktarılır, o aidat birikip küçümsenmeyecek bir kaynak olur da bunu harcarken hiç de özenli davranmaz bürokratlarımız. Ama bir günlük grevle kaybolacak artı-değeri, sermayenin el koyacağı işçinin emeğiyle ürettiği değeri sanıyorum çok fazla dert etmekte. İki saat, sekiz saat ama asla üç vardiyayı da kapsayan tam bir gün değil. Herhalde Türkiye’de 24 saati kapsayan bir genel grev sendika hareketinde çok önemli bir aşamayı temsil edecek,

Genel Grevler tecrübesi ışığında, 14 Mart grevinin öncekilere benzetilmekte olduğu, dolayısıyla, “kısmi genel grev geleneğinin” bir devamı olduğu anlaşılıyor. Bürokrasi, sosyal güvenlik sisteminde kazanımlarına karşı, aşağıdan, işçi tabanından bilhassa şubeler düzeyinde yükselen tepkiler ve “sol” eğilimli sendikaların basıncı altında harekete geçmek zorunda kalmıştır. Tabii ki bu harekete geçiş, tepkileri başarıyla nötralize etmeyi, grevin daha politik talepler ifade edileceği bir zemine sıçramasını engellemeyi de içeriyordu. Sonuç hiç de başarısız değildir; egemen sermaye ve devletin çıkarlarına halel de gelmemiştir, “sağduyulu işçilerimiz” demokratik tepkilerini gayet sessizce yerine getirmişlerdir!

23 Grev, bilhassa, demiryolu, denizyolu ve belediye ulaşımını aksattı, elektrik, su hizmetleri kesintiye uğradı. Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, “Türk işçisi başarılı bir sınav vermiştir” açıklaması yaptı. Türk-İş’e göre greve katılım % 100 düzeyinde idi. Kısmi Genel Grev, Türkiye sendika hareketinde sendikal hakları korumak üzere yapılan ilk en genel kapsamlı eylem özelliğini de taşımaktadır.

24 İzmir Kitlesel Grevine Türk-İş’e göre 70 bin işçi katıldı. Grevin sabah altıdan öğleden sonra on dört’e kadar sürmesi kararlaştırılmıştı.

25 16 Eylül 1976’da DGM’lerine karşı DİSK’te örgütlü işçiler tarafından gün içinde yapılan birkaç saati aşan grev yapıldı. Grev yürüyüş ve mitinglerle desteklendi. İkinci kısmi grev, 16 Mart katliamını protesto için, 20 Mart 1978’de DİSK’te örgütlü işçilerin sabah, iki saat süreyle grev yapmasıdır. DİSK merkezi greve 610 bin işçinin katıldığını açıkladı.

26 Grevin Emek Platformu bileşenlerinin tümünün birlikte karar sürecine katılması, bütün çalışanların “memur”, sanayi işçisi, hizmet işçisi, ortak eylemi olması gibi önemli bir özelliği de vardır.

Liberallerimiz, burjuva basını, egemen sermaye ve devlet memnundur.

O halde Genel Grevin olmazsa olmaz şartı olan örgütlü güç yani sendikalar grevin nihai sonuçlarına varmasını sınırlamış oluyorlar, aslında işçilerin şundan veya bundan bağımsız bir siyasi unsur olmasını da engelliyorlar: **Sendikasız, onun örgütlü şemsiyesi olmadan kitlesel eylem yapılamaz!** Böylece Grev, sınıfın, dolaysız temsilcisi olacak unsurların dışındaki siyasal ve sosyal aktörlerin vesayeti altında kalmalarına hizmet etmiş oluyor. Bu, üretim sürecinin istikrarı için gerekli görülüyor ise - ki öyledir -o zaman, sendika bürokrasisinin bu istikrara hizmet etmekte olduğu da rahatlıkla söylenebilir.

Grevi sol'dan bu şekilde değerlendirecekleri haksız bulabilir miyiz? Sanmıyorum... haklıdır; gelgelelim haklılıkları bir **an** içindir. An, fotografik terimlerle bir enstantane olabilir, mücadelenin uzun eğrisinde de yalnızca bir kare. Hâlbuki sınıfa ait meseleler geçmişten geleceğe uzanan akışkanlık içinde değerlendirilmeden ortaya konulamaz. Şu da var, o an'da sürecin çelişik öğelerinden biri açığa çıkmıştır: Ekonomik bilinci aşamayan işçi sınıfının, sendika bürokrasisinin vesayeti altında olduğu bir kez daha görülmüştür. Süreci bütün olarak değerlendirdiğimizde sendikaları var edenin de işçi örgütlülüğü olduğu ve bu örgütlülük sayesinde mücadeleye daha kolay, daha enerjik biçimde dahil olabileceği ortaya çıkar.²⁷ O halde mücadele ile bu çelişki gerçek biçimde çözümlene imkânına kavuşur. Kitle mücadelesi, bürokrasiyi önünde sürükler veya süpürüp atar; nihayet kitlenin talepleri, basıncı sendika yönetimi üzerinde tavin edici, hiç olmazsa etkili hale gelir. 1905'te Papaz Gapon önderliğindeki Rus işçi örgütlenmesinde de böyle olmuştur, 1968 Haziran Fransa Genel Grevinde de, 15-16 Haziran 1970 ve 1989-91 Bahar Kitle Grevlerinde de.²⁸

Sendikaları, bürokrasinin kontrolünde olmaları ve egemen sermayenin yardımcısı işlevi görmesi nedeniyle dışlayıp, yeni arayışlar içinde olan sol çevrelerin göremediği de işte bu; sendikalar aslında işçi örgütleridir²⁹ ve onların mücadelesinin ürünüdür, üstelik Türkiye'de sınıfın yegâne örgütleridir. Trotskiy'in

27 Kapitalizmin eşitsiz gelişimi nedeniyle işçi sınıfı hiçbir zaman tümüyle örgütlenemez. Örgütlendiği sektörlerde de bir dizi nedenden tarihsel, dini, etnik, bölgesel, statü, vb farklarından dolayı homojen bir bütünlük arzetmez. Ancak mücadele bilhassa kitlesel mücadeledir ki, örgütlenmeyi sınıfın çoğunluğu için fiili hale getirir, bölünmeleri ortadan kaldırır. Örgütlenme ihtiyacını açık biçimde ortaya çıkarır.

28 Bahar Kitle Grevlerinde, Türk-İş'in 80 öncesinden beri görevde olan yozlaşmış bürokrasisi her düzeyde (şube, genel merkez ve konfederasyon) hemen tamamen değişti. Yerlerine bu mücadelede öne çıkmış öncü işçiler seçildi. Bunu sendika bürokratlarının kitlesel değişimi olarak tanımlamak abartı olmaz. Fakat bu yöneticiler, 1994 kitle mücadelesinde hareketi dizginlemişlerdir ve 2001 krizinde işçi tabanına itaati, işlerini kaybetmemek için daha çok çalışmayı telkin etmişlerdir. İşçi hareketinin yeni yükselişi yeni öncülerini yaratarak bu yozlaşmış bürokrasiyi de sırtından atacaktır.

29 "Kati mekanik-bürokratik görüş, mücadeleyi yalnızca gücünün belli bir düzeyindeki örgütün ürünü olarak geçerli kılmak istiyor. Canlı diyalektik gelişim ise, tersine bir şekilde örgütün mücadelenin bir ürünü olarak doğduğunu gösteriyor" R. Luxemburg, age. s. 64.

pek çok kez belirttiği gibi,

Kitleler, liderlerden daha iyi, daha kararlı, daha cesurdurlar. Kitleler mücadele etmeyi isterler. Mücadeleyi frenleyenler, kitlelerin gerisinde kalmış liderlerdir. Kendi kararsızlıklarını, kendi tutuculuklarını, kendi burjuva çıkmazlarını, kitleler geridir diyerek gizleyenlerdir, bunlar”³⁰

14 Mart Kitle Grevinin Gösterdiği

14 Mart kitle grevinde çalışanların siyasi temsil sorununun yakıcılığı açık biçimde görüldü. Hiç kuşkusuz, uzun yıllar boyunca sınıf içinde sabırlı bir politik faaliyet yürütülmeden ve böylece sınıfın öncülerini kazanmadan temsil sorunu çözülemez.³¹ 14 Mart kitle grevi, sınıf içinde faaliyet için ana zeminin sendikalar olduğunu da gösterdi.

Dolayısıyla kitlesel bir eylem yahut fabrika düzeyindeki bir eylemin kitlesel greve dönüşmesi sınıfın örgütlü kesimi harekete **geçmeden veya geçirilmeden** pek mümkün görünmüyor. Bu ise sendika bürokratlarının vesayetini aşarak, bu örgütlü yığının harekete geçirilmesini zorunlu kılıyor. Bunun için ise işçi sınıfının siyasi öncülüğünün oluşturulması hayati öneme sahip. Ancak böylelikle Rosa Luxemburg’un ifadesiyle “*onlar[sendikalar] savaş içinde yeniden ortaya çıkmak ve doğmak için yok olup gitmeye başlayabilirler*”³²

Durgun dönemlerde, sendika, fabrika ve diğer işyerlerinde sabırla politik faaliyet sürdüren sol grup ve partilerin sloganlarının işçi kitesinin haykırdığı talepler haline gelmesi genel grevlerde mümkün hale gelir. Sınıf içindeki bağları çok zayıf olan grupların çok etkili bir ajitasyon faaliyetiyle işçiler arasında etkili olması, hatta öncü işçileri örgütlenme imkanı bulması da söz konusudur.

Kitle grevlerinde işçi hareketinin, kendisini cendere altında tutan bürokrasiden sıyrılması, mücadelenin örgütsüz sınıf kesimlerine uzanması, taleplerin birleştirilmesi sınıfın siyasal partileri olmaksızın başarılabilir. Bunun sınıfın desteğini kazanmış reformcu bir partiyle başarılması, hele hele kapitalizmin tarihsel krizinin derinleştiği günümüzde, yerine getirilmesi mümkün görünmüyor. Kapitalizmin krizi, sistemin prestijini kumdan kaleler gibi yerle bir ederken reformcu partilerin anti-kapitalist olmayan talepleri (programları) daha şimdiden sınıfın ihtiyaçlarının çok gerisinde kalmıştır. Sınıfın savunma çizgisinden çıkarak, en temel kazanımlarını koruması için bile birleşik bir mücadele vermesinin zo-

30 L.Trotsky, *Sendikalar Üzerine*, Çev. M.Sayman, Maya Y. İstanbul, 1976, s. 113.

31 “Bütün ülkelerde, işçi hareketi ile sosyalizmin birbirinden ayrı biçimde var olduğu ve ayrı yollarda yürüdüğü bir dönem olmuştur ve bütün ülkelerde bu ayrılık sosyalizmin ve işçi hareketinin zayıflaması sonucu doğurmuştur; bütün ülkelerde sosyalizmin [sosyalist hareketin] işçi hareketi ile birleşmesi, her ikisi için sağlam bir taban yaratmıştır.” Lenin, *Hareketimizin En Acil Görevleri*, “*İşçi Sınıfı Partisi Üzerine*” içinde Sol Yayınları, 2. Baskı, 1993 s. 151.

32 R.Luxemburg, age. s. 28.

runlu hale geldiği kapitalizmin kriz koşullarında³³ devrimci işçi partisine duyulan ihtiyaç kaçınılmaz haldedir.

14 Mart Grevinin sona ermesi ile çalışanlar yeniden bürokratik vesayet bulutunun içine girdiler. Ve böylece anlaşıldı ki muhtemel 2008 ekonomik çöküşünün faturasını işçi sınıfı mevcut sendika bürokrasisi ile politik bilinçten uzak, yeni öncülerden yoksun olarak karşılayacak. Yozlaşmış sendika bürokrasisinin önderliğinde krizin sonuçlarını göğüsleyecek.³⁴ Belli ki sendika bürokrasisi, özellikle Türk-İş, 14 Mart kitle grevini başarıyla kontrol altında tutmanın güveniyle, krizin dolaysız etkileri işyerlerine yansıyor patronların ortak tepkisi belli olana kadar –her zaman ki gibi- kılımlı kıpırdatmayacak.³⁵

Ama tam da, işte bu koşullar, sınıfın yeni öncülerinin ortaya çıkmasının, eskinin alaşağı edilip, mücadelenin yeniden örgütlenmesinin imkânlarını yaratacak. Sınıfın yeni öncüleri, tam da böylesi koşulların içinde tomurcuklanarak ortaya çıkacak. Bir dizi unsurun etkisiyle bu karanlık tablonun kendisinin diyalektik olarak inkâr edilmesi, sınıfın yeni bir yönelime girmesi anlamına gelir. 14 Mart kitle grevinden 6 Nisan kitle gösterisine ve 1 Mayıs mücadelesine uzanan mücadele eğrisi sınıfın **birleşik mücadele etme eğilimini** göstererek, bu karanlık tablonun inkârının mümkün olabileceğini ve hiç de uzak olmadığını ortaya koymuştur. Devrimci İşçi Partisi Girişiminin sınıfın gerçek temsilcisi olması da bu sürecin ürünü olacaktır.

33 “...işçi sınıfı ve emekçilerin en basit hak ve kazanımlarını korumaları dahi büyük mücadelelerin konusu haline gelecektir. İşsizliğe, ücretlere, yoksulluğa dair en basit meselelerde sınıfın çıkarları ancak büyük mücadelelerle savunulabilecektir.” Sungur Savran, Mavi Defter.org, age, İntikal tarihi, 1 kasım 2008

34 Şu da var, ABD’de başlayan krizin çöküşe yönelişi, emperyalist ve az gelişmiş (yarı-sömürge) ülkeleri etkileyecek, bu bir dizi faktörden (sermayeler arası rekabet ve çelişkilerin şiddetlenmesi, ülkeler arası gerilimlerin artması, uluslar arası pazarlarda hegemonya savaşı vb) dolayı, işçi sınıfının krize karşı tepkisi doğrusal bir hat izlemeyecek; ülke düzeyindeki sınıf mücadeleleri diğerlerini etkileyebilecektir.

35 “Sermayenin liderleri, proletaryanın liderlerinden -bu kuşkuculardan, bu düzenimiz bozulmasını diyenlerden, bu bürokratlardan, bu kitlelerin mücadele ruhunu söndürenlerden- çok daha kararlı, tutarlı, cesaretli düşünüp davranmaktadır” L.Trotsky, age. s. 107.